

Vught tijdens het beleg van 's-Hertogenbosch in 1629

De Tachtigjarige Oorlog heeft een zware tol geëist van Vught. 's-Hertogenbosch was tot 1629 Spaans en de burgers van de Meierij waren verplicht om met belastingen en diensten de verdediging van de stad te ondersteunen. Tegelijkertijd werd het dorp bezocht door Staatse troepen die probeerden de stad te veroveren. Ook die troepen claimden geld en goederen. Bij pogingen om Den Bosch in te nemen werd Vught ook nog legerplaats van de Staatse troepen. Maurits en Frederik Hendrik kozen kasteel Maurick (Heymshuyze) als hun hoofdkwartier. Tot drie keer toe belegerde prins Maurits Den Bosch, zonder resultaat. Dat kwam omdat de stad zich wist te beschermen door het onder water zetten van de gebieden rond de stad. De 'moerasdraak' – de bijnaam van Den Bosch – was daardoor niet te benaderen. Zijn halfbroer en opvolger Frederik Hendrik pakte de zaken anders aan. Hij

bedacht een methode om het water rond de stad weg te krijgen. Om de hele stad legde hij een ring van dijken en grachten. Die sloten de stad af van de buitenwereld en boden bescherming tegen mogelijke aanvallers die de stad wilden komen ontzetten. De rivieren Aa en Dommel werden afgedamd en het water werd omgeleid via de grachten. Het water binnen die dijken pompte hij weg met behulp van 'rosmolens', molens die aangedreven werden door paarden. Zo kon hij forten zoals Isabella en Anthonie met loopgraven bereiken.

Drie keer trachtte graaf Hendrick van den Bergh, legeraanvoerder in Spaanse dienst, de legerplaats aan te vallen. Een boer uit Vught en de burgemeester van Bokhoven die hem als gids voor twintig gulden de weg wezen vielen in handen van de prins en werden op de markt van Vught opgehangen. De aanvallen mislukten.

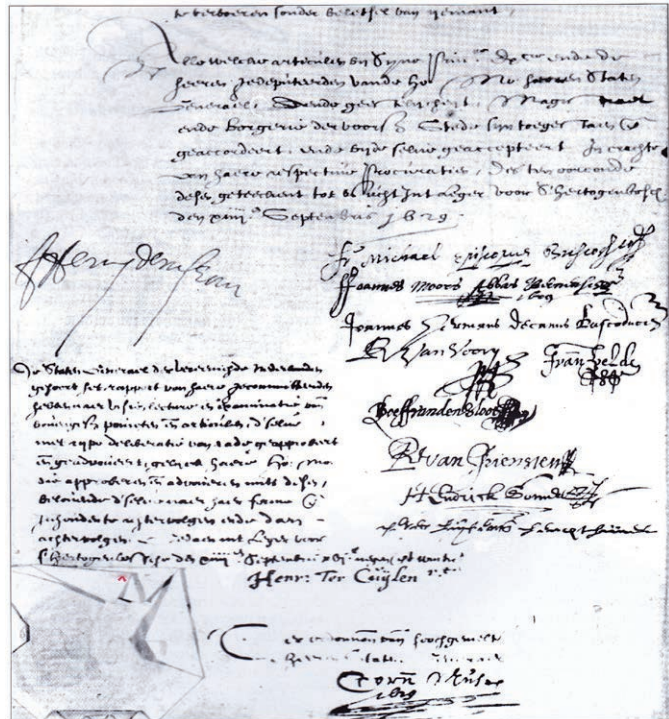
Nadat de forten Isabella en Anthonie veroverd waren, trokken de Staatse troepen op naar de stad en slaagden zij er uiteindelijk in ter hoogte van het bastion Vught een bres te maken in de stadsmuur. Stad en garnizoen restte slechts de overgave. Op 14 september 1629 werd op kasteel Maurick het capitulatieverdrag getekend. Voor de stad tekenden onder meer bisschop Ophovius (fr. Michael episcopus Buscoducensis), Johannes Moors (abt van Berne) en de militaire gouverneur Anthonie Schets, baron van Grobbendonck. Als overwinnaar tekende Frederik Hendrik (Fr. Henri de Nassau). Uit respect voor zijn tegenstander liet

Het beleg van 's-Hertogenbosch, geschilderd door Pauwels van Hillegaert (Paleis Het Loo, Apeldoorn). Op de voorgrond het legerkamp van Frederik Hendrik in Vught met v.l.n.r. de St.-Lambertuskerk, de Taalstraat, twee bosjes aan de Dommel met de kasteeltjes Spreeuwenburg en Kouwenberg, en in het bos rechts kasteel Maurick. Aan de overkant van de Dommel ligt rechts Oud-Herlaer.

Kanonskogels uit het begin van de zeventiende eeuw (Vughts Museum).

Handtekeningen onder de Akte van Overgave van 's-Hertogenbosch. Links de handtekening van Frederik Hendrik (Fr. Henri de Nassau) en rechts als eerste de handtekening van bisschop Ophovius (fr. Michael) (Stadsarchief 's-Hertogenbosch).

De legerplaats in Vught. 1629. In het midden de St.-Lambertuskerk; rechts: de Taalstraat met rechtsboven de ruïne van het Kartuizerklooster; en links: de tenten met winkels, bordelen en herbergen (Pauwels van Hillegaert; Van Lanschot Bank, 's-Hertogenbosch).

Frederik Hendrik Van Grobbendonck met zijn troepen en uitrusting vertrekken. Op de Vughterhei sloeg hij de uittocht gade.

Vught was tijdens het beleg dat vierenhalve maand duurde één groot tentenkamp. Daaromheen waren muren gebouwd om de legerplaats te beschermen. Die muren omsloten aan de kant van de Dommel twee kasteeltjes: Kouwenberg en Spreuwenburg. Aan de overkant van de Dommel lag Oud Herlaer, vanuit Vught bereikbaar via een schipbrug. De toren van de St.-Lambertuskerk stak boven alles uit. Druk was het in de Taalstraat (Taterstraat) met troepen die naar het front gingen of daarvan terugkeerden. Buiten de muren, richting Den Bosch, lag de ruïne van het oude Kartuizerklooster. Op de Vughterhei met zijn macabere galg draafden ruiters. Het leven binnen de legerplaats was ruig en luidruchtig. Soldaten die elke dag het risico liepen te sneuvelen of gewond te raken, zochten vertier. Er werd gedobbeld, gedanst en gedronken, soms tot iemand letterlijk niet meer op zijn benen kon staan. Drank maakte mensen soms ook agressief: er werd geregeld geduëlleerd. Dames van plezier deden goede

De Staten-Generaal en vorstelijke gasten uit heel Europa slaan op de Vughtse hei de uittocht van het Spaanse garnizoen gade (fragment van een schilderij van Pauwels van Hillegaert; Rijksmuseum, Amsterdam)

zaken. Elders verkochten de bakker, groenteboer en slager hun waren. Uithangborden bij tenten en huizen laten zien wat verhandeld werd. Soms moest iedereen zich even inhouden, namelijk als de prins met zijn gevolg Maurick verliet en door het dorp reed.

Vorsten en edelen uit heel Europa kwamen Frederik Hendrik bezoeken, omdat ze de unieke belegeringswerken wilden zien. Zo logeerde keurvorst Frederik V van Palts op Out-Herlaer. Kroonprins Frederik van Denemarken sloeg zijn

tenten op in Vught. Toen Den Bosch zich over wilde geven, kwam de hele Staten-Generaal naar Vught om aan de onderhandelingen deel te nemen. Enkele dagen was kasteel Maurick het bestuurlijk centrum van de Republiek der Zeven Provinciën. Ook de vrouw van Frederik Hendrik, Amalia van Solms, was op Maurick aanwezig toen Den Bosch zich overgaf.

(Basistekst: Henk Smeets)

Geraadpleegde literatuur

- Adriaenssen, Leo *Staatsvormend geweld. Overleven aan de frontlinies in de meierij van Den Bosch, 1572-1629*, Tilburg 2007.
- Cauwer, Peter de *Tranen van bloed. Het beleg van 's-Hertogenbosch en de oorlog in de Nederlanden, 1629*, Amsterdam 2008.
- Gudde, C.J. *'s-Hertogenbosch. Geschiedenis van vesting en forten*, 's-Hertogenbosch 1974.
- Heijden, Peter-Jan van der *Dagboek 1629. Ooggetuigen van hét beleg van 's-Hertogenbosch*, 's-Hertogenbosch 2004.
- Mathijssen, Frans *'Sporen van Frederik Hendrik'*, in: *Vughtse Historische Reeks*, deel I, p. 57-69.